

Elżbieta Aniola – doradca metodyczny języka polskiego

Marzena Teterus – doradca metodyczny historii i wiedzy o społeczeństwie

Jak uczyć o wojnie? Czy to ta sama wojna?

Kształcenie humanistyczne ma wyprowadzić szkołę polską ze schematyzmu myślenia. Ma przede wszystkim służyć rozwijaniu wiedzy o świecie, człowieczeństwie, jednostce, społeczeństwie; ma umożliwić młodemu człowiekowi dociekanie prawdy o człowieku i otaczającym go świecie; ma nauczyć umiejętności odbioru różnych wypowiedzi, analizy i interpretacji świata, tekstów kultury, źródeł historycznych oraz świadomości tego, kim jest jako młody człowiek. W szkolnym znaczeniu to korelacja przedmiotów: język polski, historia, wiedza o kulturze, wiedza o społeczeństwie, historia i społeczeństwo..., a w znaczeniu głębszym to interdyscyplinarność – czyli wykorzystanie dorobku naukowego w zakresie dziedzin humanistycznych.

Korelacja, interdyscyplinarność w dydaktyce zmuszają do poszukiwań, do korzystania z różnych źródeł informacji i różnych tekstów kultury, które mają pomóc w porządkowaniu wiedzy, w doskonaleniu kluczowych umiejętności. Różnorodne teksty literackie, historyczne, ikonizujące dają możliwość dialogu człowieka ze światem, z drugim człowiekiem; kształtują nawyk krytycznego myślenia; skłaniają do analizowania, interpretowania, dowodzenia, rozwijania kompetencji językowych.

TEMAT: Czy to ta sama wojna? (II wojna światowa w Europie)

SZKOŁA: technikum, liceum

KLASA: druga, trzecia, czwarta

CELE LEKCJI:

Uczeń:

- a) odczytuje sens całego wskazanego tekstu;
- b) wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia;
- c) korzysta z różnych źródeł informacji;
- d) analizuje i interpretuje teksty literackie, historyczne, ikonizujące;
- e) prezentuje własne przeżycia wynikające z kontaktu z tekstami literackimi, historycznymi, ikonizującymi;
- f) określa problematykę utworów;
- g) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące do odczytania sensu utworu;

- h) wykorzystuje w interpretacji właściwe konteksty;
- i) dostrzega związek języka z wartościami;
- j) dostrzega wartości uniwersalne;
- k) przygotowuje wypowiedź argumentacyjną;

FORMY PRACY: praca w grupach, praca zespołowa, praca indywidualna;

METODY PRACY: hermeneutyka (stawianie pytań), hipoteza interpretacyjna, analiza problemowa, analiza porównawcza, metoda tekstu przewodniego;

ŚRODKI DYDAKTYCZNE: kostki metodyczne, teksty literackie, historyczne, ikoniczne, karty pracy, tablica z arkuszami papieru, pisaki, komputer, projektor, prezentacja multimedialna;

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

CZEŚĆ I:

1. Nauczyciel określa cele zajęć, zapoznaje z planem lekcji, wprowadza w temat (podaje temat na początku lekcji lub proponuje, by temat sformułowali uczniowie na zakończenie zajęć)
2. Rzut niebieską kostką metodyczną z pytaniami: O czym, Twoim zdaniem, będzie ta lekcja?, Co już wiesz na ten temat?, Jak wytłumaczysz, dlaczego ten temat jest ważny?, Jakie masz pytania związane z tym tematem?, Co Cię zainteresowało w tym temacie?. Odpowiedzi na pytania jeden z uczniów zapisuje na tablicy.
3. Sformułowanie tematu (lub na końcu lekcji).
4. Podział klasy na 4 grupy (do 4 osób w grupie maksymalnie).

CZEŚĆ II (zespół klasowy podzielony na 4 grupy):

Praca z tekstami literackimi, tekstami historycznymi (dzienniki, wspomnienie, pamiętniki.

1. **Grupa I:** literatura – dzienniki, wspomnienia (Polska)
 - a) J. Iwaszkiewicz, *Dzienniki 1911 – 1955*, Warszawa 2010, s.141;
 - b) M. Dąbrowska, *Dzienniki 1918 – 1945* (tom III), Warszawa, 2000, s. 305;
 - c) J. Twardowski, *Autobiografia. Myśli nie tylko o sobie*, Tom I, Kraków 2006, s.162;
 - d) E. Kwiatkowski, *Dziennik. Lipiec 1939 – sierpień 1940*, Rzeszów 2003, s. 150 – 154;

Zadania dla grupy I:

- Przeczytaj uważnie teksty.
 - Kto mówi w tekstach? W jakiej sytuacji?
 - O czym mówi?
 - W jaki sposób?
 - Jakie wyraża emocje?
 - Wypisz emocje i wskaż cechy różniące w wyrażaniu emocji w relacjach pisanych na bieżąco (dzienniki) a relacjach pisanych z perspektywy czasu (pamiętniki, zapiski, wspomnienia). Cechy różniące wpisz do tabeli (załącznik nr 1)
2. **Grupa II:** literatura – dzienniki, wspomnienia (Europa Zachodnia)

- a) A. Eden, *Pamiętniki 1938 - 1945*, Warszawa 1972, s.53;
- b) A. de Saint-Exupery, *Zapiski z czasów wojny*, Poznań 1998, s. 39 – 40;
- c) W.Woolf, *Chwile wolności. Dziennik 1915 – 1941*, Kraków 2007, s. 625 – 626;
- d) Ch. De Gaulle, *Pamiętniki wojenne*, Warszawa 2002, s. 64 – 65;

Zadania dla grupy II:

- Przeczytaj uważnie teksty.
- Kto mówi w tekstach? W jakiej sytuacji?
- O czym mówi?
- W jaki sposób?
- Jakie wyraża emocje?
- Wypisz emocje i wskaż cechy różniące w wyrażaniu emocji w relacjach pisanych na bieżąco (dzienniki) a relacjach pisanych z perspektywy czasu (pamiętniki, zapiski, wspomnienia). Cechy różniące wpisz do tabeli (załącznik nr 2)

3. Grupa III: literatura – dzienniki, wspomnienia (Niemcy)

- a) H. Guderian, *Wspomnienia żołnierza*, Warszawa 1991, s. 51;
- b) V. Klemperer, *Chcę dawać świadectwo aż do końca. Dzienniki 1939 1942*, Kraków 2000, s. 36;
- c) L. Riefenstahl, *Pamiętniki*, Warszawa 2003, s. 221 – 223;
- d) J. Goebbels, *Dzienniki 1932 – 1945*, Warszawa 1999, s. 36 – 37;

Zadania dla grupy III:

- Przeczytaj uważnie teksty.
- Kto mówi w tekstach? W jakiej sytuacji?
- O czym mówi?
- W jaki sposób?
- Jakie wyraża emocje?
- Wypisz emocje i wskaż cechy różniące w wyrażaniu emocji w relacjach pisanych na bieżąco (dzienniki) a relacjach pisanych z perspektywy czasu (pamiętniki, zapiski, wspomnienia). Cechy różniące wpisz do tabeli (załącznik nr 3).

4. Grupa IV – obserwatorzy (uczniowie obserwują pracę kolegów, koleżanek, robią notatki z prezentacji pracy grup, dokonują podsumowania, formułują wnioski interpretacyjne).

Praca z tekstami ikoniecznymi – plakaty o wojnie

1. Grupy I, II, III otrzymują reprodukcje trzech plakatów (plakat sowiecki, aliancki i z państw osi).

Zadania dla grup:

- Co przedstawiają plakaty?
- Jakie elementy ikonieczne możemy wyróżnić na plakacie?
- Jakie znaczenia można im przypisać?
- W jakim układzie są przedstawione?

- Wskaż podobieństwa i różnice między trzema plakatami i zapisz w podanej tabeli (załącznik nr 4).
 - Do jakich ważnych wydarzeń z przeszłości odwołują się plakaty?. Wypisz wydarzenia i wyjaśnij istotę przewożanego kontekstu. Wnioski zapisz w tabeli (załącznik nr 5).
2. **Grupa IV** – o obserwatorzy (uczniowie obserwują pracę kolegów, koleżanek, robią notatki z prezentacji pracy grup, dokonują podsumowania, formułują wnioski interpretacyjne).

CZEŚĆ III – podsumowanie.

1. Rzut czerwoną kostką metodyczną z pytaniami: Co z tego tematu jest dla Ciebie ważne? Co z tego tematu powinniśmy zapamiętać? Jak zastosujesz ten temat w życiu? Czego jeszcze warto dowiedzieć się na ten temat? Jak, Twoim zdaniem, najlepiej nauczyć kogoś tego tematu? Wybrani uczniowie zapisują odpowiedzi na tablicy.
2. Jeżeli nie był podany temat, bo w założeniu miał być sformułowany przez uczniów, to należy teraz zapisać temat zajęć.
3. Czy to ta sama II wojna światowa? – sformułowanie wniosków i zapisanie. Forma zapisu notatki różna (tabela, mapa mentalna...).
4. Propozycja zadania domowego – napisanie rozprawki, wypowiedzi argumentacyjnej: Czy to ta sama wojna?
(na zajęciach z nauczycielami propozycje zadań domowych tworzą i podają nauczyciele w ramach wymiany doświadczeń).

BIBLIOGRAFIA:

1. Kłakówna Z. A., *Po pierwsze edukacja humanistyczna, Polonistyka* 2010, nr 2
2. Bortnowski S., *Przewodnik po sztuce uczenia literatury*, Warszawa 1998
3. *Foto-Historia, Fotografia w edukacji historycznej*, pod redakcją V. Julkowskiej, Instytut Historii UAM, Poznań 2012
4. *Foto-Historia, Fotografia w przedstawianiu przeszłości*, pod redakcją V. Julkowskiej, Instytut Historii UAM, Poznań 2012
5. Chorąży E., Konieczka-Śliwińska D., Roszak S., *Edukacja historyczna w szkole*, Warszawa 2008

Materiały źródłowe, teksty, plakaty pochodzą ze zbiorów OBEP IPN w Szczecinie.

Załącznik nr 1.

Emocje	Różnice	
	dzienniki	wspomnienia

Załącznik 2.

I. Pobór do wojska

Plakat sowiecki	Plakat aliancki	Plakat państw „osi”

1.

1. Pobór do wojska

A co TY zrobiłeś dla frontu?

2.

1. Pobór do wojska

Chcę, żebyś zaciągnął się do Armii USA

3.

Załącznik 3.

III. Przeszłość

Plakat sowiecki	Plakat aliancki	Plakat państw „osi”

1.

III. Przyszłość

Kto z mieczem ku nam przyjdzie, od miecza polegnie (Aleksander Newski)

2.

III. Przyszłość

Przekonanie Brytyjczyków, że są w stanie pokonać hitlerowskie Niemcy, tak samo jak to uczynili w czasie I wojny światowej.

POKONALIŚMY ICH PRZEDTEM ...
MOŻEMY TO ZROBIĆ PONOWNIE!

3.

III. Przewłoc

ZA DANIE!
PRZECIW BOLSZEWIZMOWI!

Teksty źródłowe – dzienniki, pamiętniki, wspomnienia: